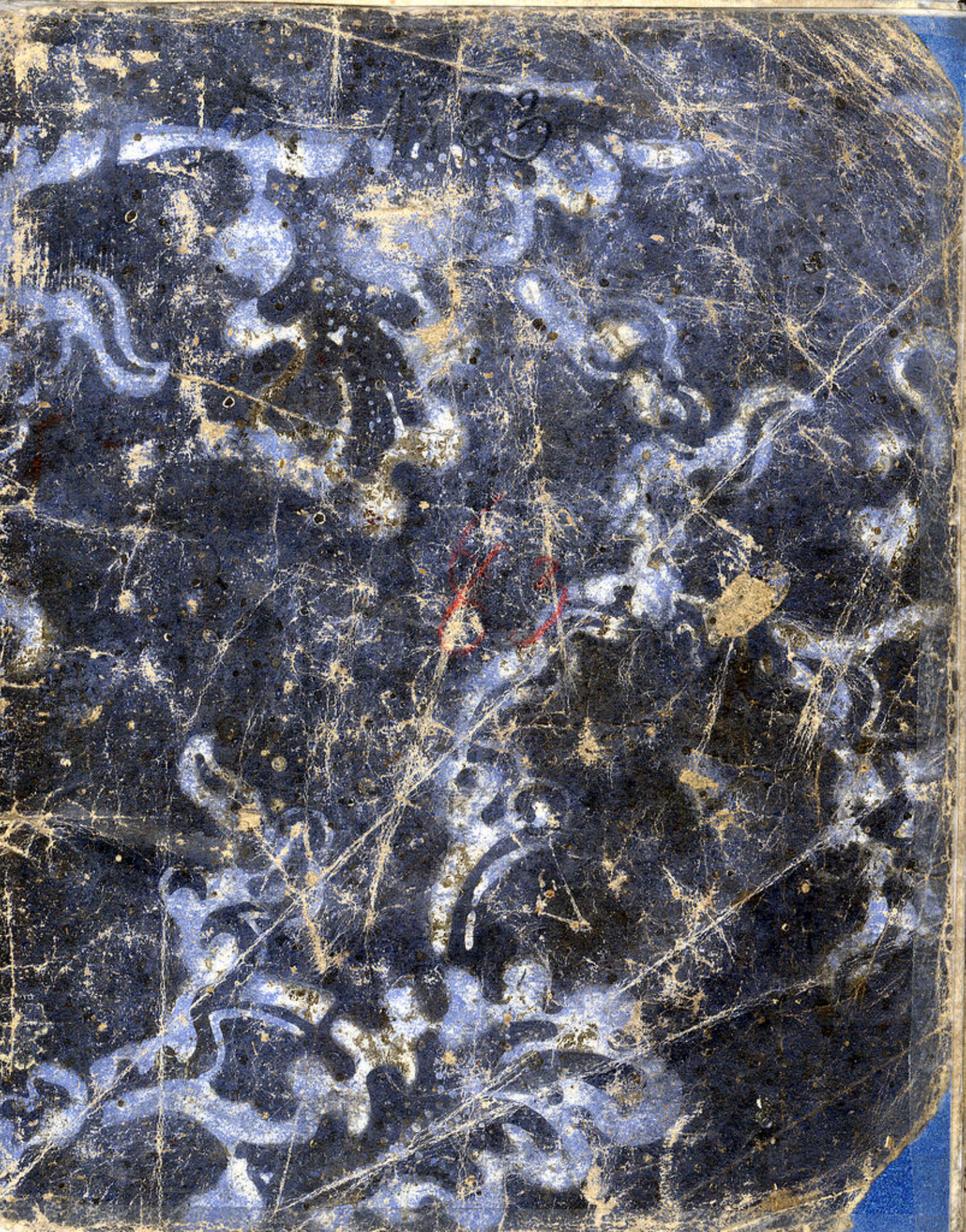

H5877.

Gesti-rahwa mõnnus

K a l e n d e r

ehk

Läht-ramat

1863

aasta peale, pärrast

Jõsanda Jeesuse Kristusse
sündimist.

Sel aastal on 365 päwa.

Tallinnas,

trükitud ja müa R. Uksa frei jures.

Märlide selletaminne.

Noor-ku.

Gesimenne werend.

Täis-ku.

Wiimne werend.

P. tähhendab: Pühha. **p.** tähhendab: pääw, **e. l.** tähhendab: enne lounat ja **p. l.** tähhendab: pärrast lounat.

Gebilligt von der Censur, jedoch nur in den Ost-seegouvernement's abzusehen.

Dorpat, den 14. August 1862.

(L.S.)

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

38436

Uastaid arwatakse tännawo:

Mailma Iomiseft	5812
Meie kalli Jõsanda Jესუსე Kristusე sündimiseft	1863
Tarto linna ülessehitamiseft	833
Nistiussõ Niamale tullemiseft	672
Tallinna ülessehitamiseft	644
Perno linna allustamiseft	608
Püsfirohho leidmiseft	521
Ramatude trükkimiseft hakkatusesft	423
Rutterusე öige ussõ üleswõtmissesft	346
Wannast katkust	206
Wäe Pranburki minnemiseft	185
Toomba põllemiseft	179
Surest näljast Nias ja Tallinna maal	168
Peterburgi linna ülessehitamiseft	160
Teisesft katkust	153
Meie Ma Wenne-rigi wallitsusე alla samisesft	153
Tarto sure koli allustamisesft	61
Ute rougede pannemisesft	60
Prantsusე Moskus ollemisesft	51
Gestima pridusე kulutusesft	46
Meie sure Keisri Herra Aleksandri II. sünd.	45
Niama pridusე kulutusesft	43
Summalatenistusesft ue kirriko-seadusე järrel.	29
Meie Keisri Herra Aleksandri II. wal. hak.	8
Krimmi sõa hakkatusesft	9
Wiimseft hinge kirjutusesft	5
Wennema pridusე kulutusesft	2

Näri pääw. — Kristusse ümberleikamisest. Luk. 2, 21.

1 Teisip.	Meäri pääw.	 1, 47 e. l.
2 Resknäd.	Abel	Külm;
3 Neljap.	Enok	ja selge
4 Rede	Metusala	taewas.
5 Laup.	Simeon	

3 Kuninga P. — Targad Hommiko-malt. Matt. 2, 1.

6 Pühhap.	3 Kuninga P.	Tormised
7 Esmaasp.	Juljanus	 5, 41. p. l.
8 Teisip.	Erart	ilmad
9 Resknäd.	Beatus	lummesaoga.
10 Neljap.	P a a w l i p.	Ränge
11 Rede	Gwraim	külm,
12 Laup.	Rein	

1 P. p. 3 R. P. — Jesus 12 aastat wanna. Luk. 2, 41—52.

13 Pühhap.	Hilarius	ja selged
14 Esmaasp.	Robert	 6, 33. p. l.
15 Teisip.	Tiidrik	ilmad.
16 Resknäd.	Kiispert	Lund.
17 Neljap.	T ö n n i s e p.	

18 Rede	Uksel	Pehme
19 Laup.	Saara	ilm

2 P. p. 3 R. P. — Pulmad Rana-linnas. Joa. 2, 1—11.

20 Pühhap.	W a a b. S e b. p.	annab
21 Esmaasp.	Neetu	palso
22 Teisip.	Madleena	 0, 4. e. l.
23 Resknäd.	Lota	lund.
24 Neljap.	Timoteus	
25 Rede.	P a w l i ü m b.	Selge ta
26 Laup.	Polikarpus	

9 P. e. R. üll. P. — Tõ teggiad wina mäel. Matt. 20, 1—16.

27 Pühhap.	Krisostomus	was.
28 Esmaasp.	Karel	Külm
29 Teisip.	Samuel	 0, 26, p. l.
30 Resknäd.	Udelgund	lähhab
31 Neljap.	An	

1 sel tõuseb päike t. 8, 50 min.; lähhab loja t. 3, 29 min.
 11mal " " " 8, 33 " " " " 3, 52 "
 21 sel " " " 8, 12 " " " " 4, 17 "

1 Rede	Pirrita	fangemaks.
2 Laup.	Rüünl p.	Tuulsed
8 P. e. Kr. üll. P. — Rülwi mehhest. Luf. 8, 4—15.		
3 Pühhap.	Hanna	ilmad.
4 Gsmasp.	Beronika	Rülm.
5 Teisip.	Agata	 4, 46 e. l.
6 Resknäd.	Tora	
7 Neljap.	Rikard	Miisked
8 Rede	Salomon	uddused
9 Laup.	Apolonia	

Baasto Pühha — Pimmedast te äres. Luf. 18, 31—43.

10 Pühhap.	Kolastika	ilmad.
11 Gsmasp.	Edu	Lumme=
12 Teisip.	Wastla p.	 2, 14 p. l.
13 Resknäd.	Tuhka p.	
14 Neljap.	Valentin	saddo
15 Rede	Wauftina	
16 Laup.	Zula	

1 P. Baastus.	— Kristust kiusatasse. Matt. 4, 1—11.	
17 Pühhap.	Konstantina	ja
18 Gsmasp.	Konfordia	
19 Teisip.	Simeon Apost.	fulla.
20 Resknäd.	Palwe pääw.	 4, 24, p. l.
21 Neljap.	Jesaias	
22 Rede	Beetri p.	Selge
23 Laup.	Mina	

2 P. Baastus. — Kananea-ma naene. Matt. 15, 21—28.

24 Pühhap.	Maddise p.	taewas,
25 Gsmasp.	Wiktor	
26 Teisip.	Nestor	weise
27 Resknäd.	Leander	 8, 35 p. l.
28 Neljap.	Justus	

1 sel tõuseb päike f. 7, 45 min.; lähhab loja f. 4, 44 min.
 11 mal " " " 7, 17 " " " 5, 11 "
 21 sel " " " 6, 52 " " " 5, 33 "

1 Rede	Albinus	külm.
2 Laup.	Medea	
3 P. Paast. — Kristus aiab kurratid wälja. Luk. 11, 14.		
3 Pühhap.	Kadde	Selged
4 Gēmašp.	Adrian	ja
5 Teisip.	Angelus	
6 Resknäd.	Kotwrid	 4, 17. p. l.
7 Neljap.	Perpetua	külmad
8 Rede	Isiprian	
9 Laup.	Põri pw.	

4 P. Paast. — Kristus sõdab 5000 meest. Joan. 6, 1—15.

10 Pühhap.	Mifeus	ilmad,
11 Gēmašp.	Konstantin	
12 Teisip.	Kregor	wahhel
13 Resknäd.	Ernst	
14 Neljap.	Sakarias	 10, 37' e. l.
15 Rede	Matilde	
16 Laup.	Aleksander	

5 P. Paast. — Jēsus kiwwidega wišatud. Joan. 8, 46—59.

17 Pühhap. | Truuta

18 Gēmašp.	Kabriel	
19 Teisip.	Joosēp	lumme-
20 Resknäd.	Olga	
21 Neljap.	Pent	saddo.
22 Rede	Kawael	
23 Laup.	Tiits	 5, 48' e. l.

6 P. Paastus. — Kristusē sise sōitminne. Matt. 21, 1—9.

24 Pühhap.	Palmi pude P.	
25 Gēmašp.	Paast Maria p.	Niisked
26 Teisip.	Manuel	
27 Resknäd.	Kustaw	tuulsed
28 Neljap.	Suur Neljapaw.	
29 Rede	Suur Rede.	
30 Laup.	Adonius	 3, 2' e. l.

Kr. üll. P. — Kristusē üllestōusminne. Mark. 16, 1—8.

31 Pühhap. | 1 Kr. üllest. P. | ilmad.

1 sel tōuseb päige f. 6, 25 min.; lähhāb loja f. 5, 55, min.

11	"	"	"	5, 54	"	"	"	6, 20,	"
21	"	"	"	5, 26	"	"	"	6, 43,	"

1 Esmasp.	2 Kr. ülest. P.	Selge
2 Teisip.	3 Kr. ülest. P.	taevas
3 Keisnäd.	Berdinand	ja
4 Neljap.	Ambrosius	
5 Reede	Maxim	
6 Laup.	Rölestin	 4, 44' e. l.

1 P. p. üll. P. — Rinnipandud uksest. Joann. 20, 19—23.

7 Pühhap.	Aron	tuult.
8 Esmasp.	Liborius	
9 Teisip.	Bogislaus	S külmad
10 Keisnäd.	Eseiel	
11 Neljap.	Leo	ja
12 Reede	Julius	selged
13 Laup.	Justinus.	

2 P. p. üll. P. — Hea karjane. Joann. 10, 12—16.

14 Pühhap.	Rünni päw.	 5, 47' e. l.
15 Esmasp.	Olimpia	
16 Teisip.	Karistus	ilmad.
17 Keisnäd.	Rudolw	

18 Neljap.	Walerian	Kallis
19 Reede	Timon	
20 Laup.	Jakobina	femwadine

3 P. p. üll. P. — Ürikesse aja pärrast. Joann. 16, 16—23.

21 Pühhap.	Adolarius	 4, 31 p. l.
22 Esmasp.	Rajus	
23 Teisip.	Jürri pw.	ilm.
24 Keisnäd.	Albert	Selge
25 Neljap.	Markusse pw.	taevas
26 Reede	Etsefias	annab
27 Laup.	Anastafius	

4 P. p. üll. P. — Kristusse ärraminnemiseft. Joa. 16, 5-16.

28 Pühhap.	Witalis	 8, 54' e. l.
29 Esmasp.	Reimund	
30 Teisip.	Grastus	foja.

1 sel tõuseb päife k. 4, 54 min.; lähkää loja k. 7, 9 min.
 11 mal " " " 4, 25 " " " 7, 33 "
 21 sel " " " 3, 58 " " " 7, 56 "

1 Restnäd.	Wolbri pw.	Sojad päwad.
2 Neljap.	Sigismund	
3 Rede	† Leidmissse p.	
4 Laup.	Wlorian	

5 P. p. üll. P. — Digest pallumissfest. Joann. 16, 23—30.

5 Pühhap.	Rottard	 Näh. p. warj. 6, 28' p. l.
6 Esmasp.	Susanna	
7 Teisip.	Ulrika	
8 Restnäd.	Tanislauß	
9 Neljap.	Caewaminn. P.	taewas
10 Rede.	Suur † pw.	annab
11 Laup.	Banfratsius	wihma.

6 P. p. üll. P. — Rõmustajast Waimust. Joann. 15, 26—16, 4.

12 Pühhap.	Henriette	 10, 26' p. l.
13 Esmasp.	Serwatsius	
14 Teisip.	Kristjan	
15 Restnäd.	Sohwi	
16 Neljap.	Krööt	Wägga
17 Rede	Anton	foe

18 Laup.	Cerik	Mürrišta-
----------	-------	-----------

Nelli Pühhi. — Pühhast Waimust. Joann. 14, 23—31.

19 Pühhap.	Nelli Pühhi	misses
20 Esmasp.	Teine Pühha	 Näht. fu war. 1, 9' e. l.
21 Teisip.	Kolmas Pühha	
22 Restnäd.	Mili	
23 Neljap.	Tesiderius	
24 Rede	Ester	wähhenda-
25 Laup.	Urbanus	wad suurt

Kolmaino Jummalä Pühha. — Jesus ja Nikodemus.
Joan. 3, 1—15.

26 Pühhap.	3 aino Jum. Pühha	soja.
27 Esmasp.	Ludolp	 3, 31' p. l.
28 Teisip.	Willem	
29 Restnäd.	Mart	
30 Neljap.	Wigand	
31 Rede	Petronella	ja tuultes

1 sel tõuseb päike l. 2, 34 min.; lähkab loja l. 8, 20 min.
11 mal " " " 3, 13 " " " 8, 42 "
21 sel " " " 2, 56 " " " 9, 0 "

1 Laup.	Rotsalf	ilmad.
1 P. p. 3. a. J. P. — Niskast mehbest. Luf. 16, 19—31.		
2 Pühhap.	Martellus	Hea soe
3 Esmasp.	Emma	
4 Teisip.	Tarius	 9, 16' e. l.
5 Keisnäd.	Ponivatšius	
6 Neljap.	Artemius	ilm.
7 Nede	Lukretsia	Head
8 Laup.	Medardus	ilmad.

2 P. p. 3. a. J. P. — Surest õhtosõmaaiast. Luf. 14, 16—24.		
9 Pühhap.	Pitkem pw.	Sojad
10 Esmasp.	Hants	päwad
11 Teisip.	Barnabas	 0, 11 p. l.
12 Keisnäd.	Basilides	
13 Neljap.	Tobias	mürrišta-
14 Nede	Walerius	missega,
15 Laup.	Wiidi pw.	

3 P. p. 3. a. J. P. — Ärrakaddunud lambast. Luf. 5, 1—10.		
16 Pühhap.	Justina	rahhe
17 Esmasp.	Nikander	

18 Teisip.	Homerus	ja vihmaga.
19 Keisnäd.	Kermasius	 8, 25' e. l.
20 Neljap.	Wlorentin	
21 Nede	Rael	Tormised
22 Laup.	Karolina	ilmad,

4 P. p. 3. a. J. P. — Olge armolisest. Luf. 6, 36—42.		
23 Pühhap.	Passilius	ja vihma,
24 Esmasp.	Jani päw.	selle järrel
25 Teisip.	Webronia	 0, 8' e. l.
26 Keisnäd.	Jeremias	
27 Neljap.	Ladislauš	kallid sojad
28 Nede	Josua	päwad,
29 Laup.	Peetri Pawli p.	

5 P. p. 3. a. J. P. — Rohke kallajaal. Luf. 5, 1—11.		
30 Pühhap.	Lilla	Kallid

1 sel	tõuseb päike	l. 2, 46 min.;	lähheb	loja	l. 9, 14 min.
11 mal	"	" 2, 45 "	"	"	" 9, 17 "
21 sel	"	" 2, 54 "	"	"	" 9, 14 "

1 Gasmasp.	Leobald	sojad
2 Teisip.	Heina Marja p.	päwad.
3 Reiknäd.	Kornelius	
4 Neljap.	Ulrik	 0, 33' e. l.
5 Rede	Anselm	
6 Laup.	Hektor	Ilmad

6 P. p. 3. a. J. P. — Warriseride õigus. — Matt. 5, 20—26.

7 Pühhap.	Demetrius	lähwad
8 Gasmasp.	Kilian	
9 Teisip.	Kirillus	ikka soje
10 Reiknäd.	7 Wenda	
11 Neljap.	Cleonora	 11, 12' p. l.
12 Rede	Hindrik	
13 Laup.	Marreta pw.	mafs ja

7 P. p. 3. a. J. P. — 4000 meest sõdetakse. Mark. 8, 1—9.

14 Pühhap.	Bonavent	tullemad
15 Gasmasp.	Apostl. jäg.	
16 Teisip.	August	kanged
17 Reiknäd.	Aleksius	

18 Neljap.	Rosina	 3, 12' p. l.
19 Rede	Widerika	
20 Laup.	Elias	mürrišta

8 P. p. 3. a. J. P. — Walle prohmedid. Matt. 7, 15—23.

21 Pühhap.	Daniel	mišed.
22 Gasmasp.	Maria Madl.	
23 Teisip.	Oskar	Wägga
24 Reiknäd.	Kristina	
25 Neljap.	Jakopi pw.	 11, 45' e. l.
26 Rede	Anno	
27 Laup.	Marta	head

9 P. p. 3. a. J. P. — Üllekohtune majapiddaja. Luk. 16, 1—9.

28 Pühhap.	Plato	surwised
29 Gasmasp.	Olowi pw.	
30 Teisip.	Abdon	päwad.
31 Reiknäd.	Kristwrid	

1 sel tõuseb päike k. 3, 6, min.; lähkää loja k. 9, 3 min.
 11 mal " " " 3, 26, " " " 8, 45 "
 24 sel " " " 3, 47, " " " 8, 23 "

1 Neljap.	Petri wang.		8, 42' p. l.
2 Nede	Hannibal		
3 Laup.	Cleajar		

10 P. p. 3 a. J. P. — Jerusalemma ärrarikmisest. Luf. 19, 41—48.

4 Pühhap.	Tominiſus	Mittoford
5 Gsmasp.	Dswold	
6 Teisip.	Eigenius	santid
7 Reſknäd.	Uline	
8 Neljap.	Kerhard	ja
9 Nede	Romanus	
10 Laup.	Lauritsa pm.	 7, 59' e. l.

11 P. p. 3 a. J. P. — Warriser ja tõlner. Luf. 18, 9—14.

11 Pühhap.	Hermann	willud
12 Gsmasp.	Klara	
13 Teisip.	Ello	ilmad.
14 Reſknäd.	Eusebius	Selle järrel
15 Neljap.	Rukki Marja p.	
16 Nede	Iſaak	 10, 34' p. l.
17 Laup.	Willibald	

12 P. p. 3 a. J. P. — Kurdist ja ſeletumast. Mark. 7, 31—37.

18 Pühhap.	Leno	tullewad
19 Gsmasp.	Seebald	
20 Teisip.	Bernard	head
21 Reſknäd.	Rut	
22 Neljap.	Willibert	fojad
23 Nede	Sakeus	
24 Laup.	Pärtli pm.	 2, 49' e. l.

13 P. p. 3 a. J. P. — Preester ja Lemit. Luf. 10, 23—37.

25 Pühhap.	Ludwi	päwad.
26 Gsmasp.	Trenäus	
27 Teisip.	Rebhard	Wihma
28 Reſknäd.	Augustin	
29 Neljap.	Joann. hukf.	ja
30 Nede	Benjamin	
31 Laup.	Rebekka	tuult.

1 ſel tõuseb päike k. 4, 13 min.; lähkää loja k. 7, 55 min.

11mal	"	"	4, 36	"	"	"	7, 27	"
21 ſel	"	"	4, 59	"	"	"	6, 58	"

14 P.p.3a.3.P. — Kümme piddalitöbbist. Luf. 17, 11—19.

1 Pühhap.	Ekidus	 6, 21, e. l.
2 Esmasp.	Liisa	
3 Teisip.	Reinard	
4 Resknäd.	Kai	Ilmad
5 Neljap.	Moses	on
6 Rede	Magnus	
7 Laup.	Regina	ikka weel

15 P.p.3a.3.P. — Mammonast. Matt. 6, 24—34.

8 Pühhap.	Marja sünd.	 3, 12' p. l.
9 Esmasp.	Bruno	
10 Teisip.	Sostenes	wägga
11 Resknäd.	Böri pw.	
12 Neljap.	Sirus	head.
13 Rede	Amatus	
14 Laup.	† üllendam.	Siis

16 P.p.3a.3.P. — Raini-linna furnust. Luf. 7, 11—17.

15 Pühhap.	Nikodemus	 7, 41. e. l.
16 Esmasp.	Leontina	
17 Teisip.	Josepina	tullerwad

18 Resknäd.	Rottlob	tuulsed
19 Neljap.	Werner	
20 Rede	Waušta	ja
21 Laup.	Matteuse pw.	wihmased

17 P.p.3a.3.P. — Wee-többisest. Luf. 14, 1—11.

22 Pühhap.	Morits	 9, 0' p. l.
23 Esmasp.	Dsea	
24 Teisip.	Joann. sam.	ilmad.
25 Resknäd.	Kleomas	
26 Neljap.	Harald	Selge tae-
27 Rede	Adolw	
28 Laup.	Wentsel	was.

18 P.p.3a.3.P. — Suremast kääsust. Matt. 22, 34—46.

29 Pühhap.	Mihkli pw.	 8, 21' p. l.
30 Esmasp.	Hieronimus	

1 sel tõuseb päike k. 5, 24 min.; lähkääb loja k. 6, 26 min.
 11mal " " " 5, 47 " " " 5, 56 "
 21 sel " " " 6, 10 " " " 5, 27 "

1 Teisip.	Bolmar	Ilmad
2 Keisnäd.	Boldemar	
3 Neljap.	Jairus	lähvad
4 Nede.	Prants	
5 Laup.	Bridebert	niiskeis

19 P.p. 3a. J. P. — Alwatud innimesest. Matt. 9, 1—8.

6 Pühhap.	Leikusse P.	
7 Esmasp.	Mali	9, 45' p. l.
8 Teisip.	Tomasia	ja
6 Keisnäd.	Tionisius	fülmafs.
10 Neljap.	Mai	
11 Nede	Burfard	
12 Laup.	Balwrid	Uddune

20 P. p. 3 a. J. P. — Pulma rideft. Matt. 22, 1—14.

13 Pühhap.	Teresia	
14 Esmasp.	Kalikstus	7, 35' p. l.
15 Teisip.	Hedu	
16 Keisnäd.	Kallus	ja
17 Neljap.	Leonhard	wihmane

18 Nede	Lukasfe pw.	ilm.
19 Laup.	Lutsius	

21 Pühha p. 3. a. J. P. — Kunningamehhe poiaft. Joan. 4, 47—54.

20 Pühhap.	Lutterusse usso diendamisse P.	
21 Esmasp.	Ursel	
22 Teisip.	Rordula	5, 14' p. l.
23 Keisnäd.	Sewerin	Selle
24 Neljap.	Salome	järrel
25 Nede	Krispin	
26 Laup.	Amandus	mönned

22 P. p. 3a. J. P. — Kawwalaft sullafest. Matt. 18, 23—35.

27 Pühhap.	Kapitolin	jüggised
28 Esmasp.	Simon Jud.	pawad.
29 Teisip.	Engelhard	
30 Keisnäd.	Abfalon	9, 39' e. l.
31 Neljap.	Bolhwang	

1 fel töuseb päile f. 6, 34 min.; lähkäs loja f. 4, 57 min.
 11 mal " " " 6, 59 " " " 4, 29 "
 21 fel " " " 7, 24 " " " 4, 3 "

1 Rede	Pühhade pw.	Tormised
2 Laup.	Hingede pw.	

23 P. p. 3 a. J. P. — Kohto-rahhasi. Matt. 22, 15—22.

3 Pühhap.	Kottlib	ilmad.
4 Gsmasp.	Otto	Bahhad
5 Teisip.	Plantina	
6 Resknäd.	Käspär	 4, 24' e. l.
7 Neljap.	Palasar	niisked
8 Rede	Klaudius	ilmad.
9 Laup.	Joobst	

24 P. p. 3 a. J. P. — Jairi tütreft. Matt. 9, 18—26.

10 Pühhap.	Martin Lutter	Wihma
11 Gsmasp.	Martin Piisk.	ja
12 Teisip.	Joona	 10, 41' e. l.
13 Resknäd.	Urkadius	
14 Neljap.	Bridrif	tuult.
15 Rede	Leopold	Lumme.
16 Laup.	Ottomar	

25 P. p. 3 a. J. P. — Hirvus ärrakautamine. Matt. 24, 15.

17 Pühhap.	Alwen	tuisko.
18 Gsmasp.	Esra	Selged
19 Teisip.	Liisbet	ja
20 Resknäd.	Amos	 1, 53, p. l.
21 Neljap.	Maria ohw.	
22 Rede	Isesilia	kulmad
23 Laup.	Klement	

26 P. p. 3 a. J. P. — Wiimne kohhus. Matt. 25, 31—46.

24 Pühhap.	Surnute mälestusse Pühha.	
25 Gsmasp.	Kadrina pw.	ilmad.
26 Teisip.	Konrad	Lund
27 Resknäd.	Jeta	
28 Neljap.	Künter	 10, 4' p. l.
29 Rede	Erert	
30 Laup.	Andrese pw.	ja

1 sel tõuseb päike t. 7, 52 min. ; lähkää loja t. 3, 26 min.

11 mal	"	"	8, 16	"	"	"	3, 17	"
21 sel	"	"	8, 37	"	"	"	3, 57	"

1 Kr. tull. P. — Kristusse süüsesõitmisest. Matt. 21, 1—9.

1 Pühhap.	Kristusse tullemise Pühha.	
2 Esmasp.	Kandidus	fülma.
3 Teisip.	Talo	
4 Restnad.	Barbo	Raunis
5 Neljap.	Sabina	 1, 24' e. l.
6 Nede	Riggula pw.	
7 Laup.	Agata	fange

2 Kr. tull. P. — Lähhed enne wimist päwa. Luk. 21, 25—36.

8 Pühhap.	Marja sam.	fülm.
9 Esmasp.	Judit	
10 Teisip.	Lühhem pw.	Lummesaddo.
11 Restnad.	Elts	
12 Neljap.	Ottilie	Heitlik
13 Nede	Lutša	 4, 30' e. l.
14 Laup.	Nikasiüs	

3 Kr. tull. P. — Joannes wangi tornis. Matt. 11, 2—10.

15 Pühhap.	Johanna	ilm.
16 Esmasp.	Albina	
17 Teisip.	Ignatziüs	Lund

18 Restnad.	Kristow	ja
19 Neljap.	Lot	fülma
20 Nede	Abraam	
21 Laup.	Toma pw.	 11, 15' e. l.

4 Kr. tull. P. — Joannesse tunnistusest. Joa. 1, 19—28.

22 Pühhap.	Peata	tulleb.
23 Esmasp.	Tagobert	Selged
24 Teisip.	Adam, Ewa	päwad
25 Restnad.	1 Jõulo Pühha	
26 Neljap.	2 Jõulo Pühha	ja
27 Nede	3 Jõulo Pühha	
28 Laup.	Süta Lastep.	 10, 15' e. l.

P. p. Jõulo — Immeke-pannemisest. Luk. 2, 33—40.

29 Pühhap.	Noa	allatine
30 Esmasp.	Tawet	
31 Teisip.	Silvester.	fülm.

1 sel tõuseb päile k. 8, 53 min.; lähhab loja k. 2, 56 min.

11 mal " " " 9, 1 " " " 2, 58

21 sel " " " 8, 52 " " " 3, 0

Aasta=muutmised.

Kewwade hakkab 9. Paasto=ku päwal. Siis on päw ja ö ühe pikkused.

Sui hakkab 9. Jani=ku päwal. Siis on meil keige pikkem päw.

Süggise hakkab 11. Mihkli=ku päwal. Siis on jälle päw ja ö ühe pikkused.

Talwe hakkab 10. Jõulo=ku päwal. Siis on meil keigelühhem päw.

Päwa= ja ku= warjutamised.

Sel 1863 aastal on 2 päwa= ja 2 ku=warjutamist, agga Tallinnas on mõlemistest esimesenne nähtaw ja teine näggem.

Esimesenne on nähtaw päwa=warjotamine 5. Lehe=ku päwal: hakkab kello üks werend kahheksa peal õhto, jõuab keskpaika kello 8, 35 minutid ja lõppu ei ja meie maal nähha, sest et pääw warjutud looja lähheb.

Teine on nähtaw ku=warjotamine 20. Lehe=ku päwal: hakkab õhto 25 minutid pärast kello ühteteistkümmend, ülleüldne warjutus hakkab 38 minutid pärast kello kahteteistkümmend, ülleüldse warjutusse keskpaeg on 5 minutid pärast kello ühte, ülleüldse warjutusse lõp on 38 minutid pärast kello ühte, ja warjutusse lõp üllepea on 45 minutid pärast kello kahte 21. Lehe=ku päwa hommikul.

Kolmas on näggematta päwa=warjut. 30. Oktobri=ku p.

Neljäs on näggematta ku=warjut. 13. Oktobri=ku p.

Krono= pühhad,

mis ue kirriko seadusse järrele ka Ma kirrikutes tulleswad piddada.

- 1) Künla=ku 19. päwal. Meie sure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi wallitsusse hakkatusse p.
- 2) Jüri=ku 17. päwal. Meie sure Keisri Herra ja keige Wennerigi wallitseja Aleksander Nikolajewitsi sündimisse pääw.
- 3) Heina=ku 22. päwal. Meie sure Keisri Proua Maria Aleksandrowna nimme pääw.
- 4) Heina=ku 27. päwal. Meie sure Keisri Proua Maria Aleksandrowna sündimisse pääw.
- 5) Leikusse=ku 26. päwal. Meie sure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi ja Temma Abbitasa kronimisse pääw.
- 6) Leikusse=ku 30. päwal. Meie sure Keisri Herra ja Wennerigi Wallitseja Aleksander Nikolajewitsi nimme pääw.
- 7) Mihkli=ku 8. päwal. Tsesarewitsi Suurwürsti Nikolai Aleksandrowitsi, Wennerigi aujärje pärris pärria sündimisse pääw.
- 8) Jõulo=ku 6. päwal. Tsesarewitsi Suurwürsti Nikolai Aleksandrowitsi, Wennerigi aujärje pärris pärria, nimme pääw.

 Nõedinnatsed Kronopühhad petakse uenda kui Pasto jutlusse päwad.

Wenne Keisri rigi Üllema wallitseja suguselts.

Aleksander II. Nikolajewits, Keiser ja keige Wenerigi wallitseja, ja ka Pola-ma kuningas j. n. e. sündinud 1818, Jüri-ku 17. päwal.

Maria Aleksandrowna, Keisri Praua, Sesseni-Printses; sündinud 1824, Heina-ku 27. päwal.

Nende lapsed:

Nikolai Aleksandrowits, Rigi pärria, Tsesarewits ja Suurwürst; sündinud 1843, Mihkli-ku 8. päwal.

Aleksander Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1845, Künla-ku 26. päwal.

Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1847, Jüri-ku 10. päwal.

Aleksei Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1850, Neäri-ku 2. päwal.

Sergei Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1857, Jüri-ku 29. päwal.

Paul Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1860, Mihkli-ku 21. päwal.

Maria Aleksandrowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1853, Wina-ku 5. päwal.

Keisri Herra wend.

Konstantin Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1827, Mihkli-ku 9. päwal, ja temma Praua on:

Aleksandra Josepowna, Saksen-Altenburgi Printses; sündinud 1830, Jani-ku 26. päwal.

Nende lapsed:

Nikolai Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1850, Künla-ku 2. päwal.

Konstantin Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1858, Leikuse-ku 10. päwal.

Dmitri Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1860, Jani-ku 1. päwal.

Wjatscheslaw Konstantinowits, Suurwürst; sündinud 1862, Heina-ku 1. päwal.

Olga Konstantinowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1851, Leikuse-ku 22. päwal.

Wera Konstantinowna, Suurwürsti Printses; sündinud 1854, Künla-ku 4. päwal.

Keisri Herra teine wend.

Nikolai Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1831, Heina-ku 27. p., ja temma Praua on:

Aleksandra Petrowna, Holstein-Oldenburgi Printses; sünd. 1838, Leikuse-ku 21. päwal.

Nende Poeg:

Nikolai Nikolajewits, Suurwürst; sündinud 1856, Talwe-ku 6. päwal.

Keisri Herra kolmas wend.

Mihail Nikolajewits, Suurwürst; sünd. 1832, Wina-ku 13. päwal, ja temma Praua on:

Olga Weodorowna, Badeni Printses; sündinud 1839, Mihkli-ku 8. päwal.

Nende lapsed:

Nikolai Mihailowits, Suurwürst; sündinud 1859,
Jüri-ku 14. päwal.

Anastasia Mihailowna, Suurwürsti Printsess sündi-
nud 1860, Heina-ku 16. päwal.

Keisri Herra õdde.

Maria Nikolajewna, Suurwürsti Printsess; sündinud
1819, Leikuse-ku 6. päwal. Laulatud õnna Keiserlikko
Printsi Maksimilian Leuchtenbergi prauaks.

Temma lapsed:

Nikolai Maksimilianowits, Prints; sündinud 1843,
Heina-ku 23. päwal.

Eugen Maksimilianowits, Prints; sündinud 1847,
Märri-ku 27. päwal.

Sergei Maksimilianowits, Prints; sündinud 1849,
Jüli-ku 8. päwal.

Georg Maksimilianowits, Prints; sündinud 1852,
Küünla-ku 17. päwal.

Maria Maksimilianowna, Printsess; sündinud
1841, Wina-ku 4. päwal.

Eugenia Maksimilianowna, Printsess; sündinud
1845, Paasto-ku 20. päwal.

Keisri Herra teine õdde.

Olga Nikolajewna, Suurwürsti Printsess; sündinud
1822, Leikuse-ku 30. päwal. Laulatud Württembergi

Rigi pärria Karel Wladimir Aleksandri prauaks.

Keisri Herra õnna onno Braua.

Helena Pawlowna, Württembergi Printsess; õnna
Suurwürsti Mihail Pawlowitsi Wess; sündi-
nud 1806, Jüli-ku 28. päwal.

Temma laps:

Katarina Mihailowna, Suurwürsti Printsess; sün-
dinud 1827 Leikuse-ku 16. p. Laulatud Mecklenburg-
Strelitsi-ka kuninglikko Printsi Georg August
Ernst Adolw Karel Ludwigi prauaks.

Keisri Herra täddi.

Anna Pawlowna, Suurwürsti Printsess, õnna Keisri
õdde; sündinud 1795 Märri-ku 7. päwal. Laulatud
Hollandi-ka õnna Kuninga Wilhalmi II. prauaks.

Teada-andmine,

mil kirja-postid Tallinna tulles, millal nad lähwad ja mis
päwadel, mil kello aial kirjad, rahha ja pakid Posti-maias
wasto wõetakse.

Kirjasi wõetakse wasto.

Peterburgi ja Tartu linna teed: Kesknädala ja Lau-
päwa hommiko kello 9 kuni lõuna kello 12.

Ria ja Perno linna teed: Teisipäaw ja Nede kello
9 hommiko, kuni pärrast lõunat kello 2.

Haapsalo ja Waide linna teed: Pühapäaw ja Nel-
japäaw hommiko kello 9. senni kui kello 2 p. l.

Kirjad rahhaga ja pakkid keige Wen-
nerigi sisse wõetakse wasto:

Teisipäaw ja Nede hommiko kello 9 senni kui lõuna kello 12.

Postid towad:

Peterburgist ja Riast: Nolja- ja Pühhapäwa õhto.
Haapsalust ja Paidest: Kestnädal ja Laupäaw.

Kirjade eest, mis keige Wennerigi kubbermangu-
desse lätkitakse, tulles igga lodi eest 10 kop. hõb. maksä.
Wähkema pakkide eest 10 kop. nael, ja suremade är-
rasaatminne maksab puda pealt.

Liina wahhed:

Tallinnast	Narwa	on	217 $\frac{1}{2}$	Wersta.
"	Peterburgi linna	"	359 $\frac{1}{2}$	"
"	Paide	"	93	"
"	Tarto Põltsama laudo	"	186	"
"	Tarto Pibe maanteed	"	218 $\frac{3}{4}$	"
"	Walga linna	"	268	"
"	Wõrro	"	251	"
"	Perno	"	136 $\frac{1}{4}$	"
"	Wolmari	"	204 $\frac{1}{4}$	"
"	Ria	"	372 $\frac{1}{2}$	"
"	Mitawi	"	415 $\frac{1}{4}$	"
"	Haapsalo	"	98	"

Teadaannissed lada-piddamisest.

Neäri-fu,

7. fu p. Orgital 2 päwa.	25. fu p. Willandis.
— Tartus 3 näd.	26. — Kesklastem. 2 päwa
10. — Haapsalus 2 päwa.	27. — Rakwerres 2 —
17. — Kollower. 2 „	Raplas 3mal Nede p. Neäri.

Küünla-fu,

2. fu p. Baldiskis 2 päwa	Lihholas, Esmaspäw enne
— — Walfas ja Willan-	Wastla päwa.
dis saksa laad 8 p.	Audras, Nede e ne Wastla
3. — Paide linnas.	päwa.
6. — Narwa linnas 4 p	Willandis, nädal pärrast
12. — Kuresjare linnas	Suurt Neliapäwa.
saksa laad 10 päwa.	

Jani-fu,

11. fu p. Wõnno linn. 7 p.	22. fu p. Willandi linnas.
16. — Rakwerres 2 p.	24. — Wõrro linnas.
20. — Riialinn. 3 nädal.	— — Walga linnas.
— — Tallinnas 2 näd.	29. — Tarto linnas.
— — Paide linnas.	— — Tarmaste moisas.

Heina-fu,

2. fu p. Karksi moisas.	20. fu p. Ria linnas 3 p.
20. — Perno linn. 3 n.	26. — Wolmari linnas.

Leikuse-ku,

10. ku p. Lemsali linnas.	24. ku p. Nofi moisas.
— — Moisekaste moif.	27. — Ue moisas. Wil-
— — Walga linnas.	landi maal.
15. — Helme moisas.	29. ku p. Kilingi moisas.
24. — Kosse moisas.	30. — Kaantjo moisas.

Mihkle-ku,

2. ku p. Abja moisas.	17. — Kirrepä.
4. — Näppina moisas.	18. — Audro moisas.
6. — Takeperri moif. Hel-	20. — Wendra moises.
me kihhelfonna.	— — Narwa linnas 3 p.
9. — Adseli moisas.	21. — Senno moisas.
— — Kaina moisas.	— — Wolmeri linnas.
— — Burtniko moisas.	— — Baldiski linnas
— — Rouge moisas.	24. — Jöhwi moisas.
— — Tarto linnas.	— — Vihhola moisas.
10. — Mõnniste moif.	— — Willandi linnas.
— — Oldre moisas.	— — Wõro linnas.
— — Pattkulla moif.	26. — Tallinnas 3 päwa.
— — Paide linnas.	Bernus Gmasp. ja Teisp.
13. — Põrawerre moif.	e. Mihkli-p.
14. — Antso moisas.	Jõeletmes Harjomaal näd-
— — Uemoisas.	dal pärrast Mihkli
— — Gaapsalo linnas.	päwa.
15. — Kuresfere linnas.	Naplas, 1. Redel pärrast
— — Koorte moisas.	Mihkli p.
— — Sallatfi moisas.	29. ku p. Mihkle-kirriko jures.
— — Põltsama linnas.	— — Reblaste moisas.

29. ku p. Keila moisas.	29. ku p. Tarto linnas.
— — Walga linnas.	— — Wastse linnas.
— — Rakwerre linnas.	

Wina-ku,

1. ku p. Kuresfere linnas.	10. ku p. Kõo moisas.
2. — Waste moisas.	15. — Puustiwerre moisas.
4. — Kollowerres.	— — Weski moisas.
6. — Tarwaste moisas.	16. — Wõnno linnas.
9. — Lemsali linnas.	23. — Wolmeri linnas.

Talwe-ku,

8. ku p. Paide linnas lin-	20. ku p. Walga linnas.
na laat 2 päwa.	— — Wõro linnas.
10. — Puusteküllas.	15. — Wiggatas 2 päwa.

Joulo-ku,

5. ku p. Põrawerre moisas.	Bernus, Gmasp. ja Teisp.
Märjamal, 3. Krist. tull. P.	enne Joulo.

K iggal aastal 25, 26 ehk 27mal Jani-ku päwal, nenda kuidas se pääw iggal aastal saab kohto polest ette teada antud, on Tallinnas Toompääl loesti howis hobbuste näitus. Pärrast lõunat saab Kaddrintalis Lasna mäe al hooste rammo katsutud, ja hooste perremehhed, kelle hobbosed on katsmisse jures illusamad ja tuggemamad näitnud, sawad kruno polest aupalka. Igga tunnistuse seddel peab igga mehhele mõisa polest kasas ollema, et need hobbosed on wistist Gestima kub-hermango tallorahwa jures kaswatud.

Tallinna kubbermang,

ehk

mõnned teadused meie maast ja meie
ma innimestest.

Tallinna kubbermang ehk Gestima on üks neist kolmest kubbermangudest, mis Baltia merre kubbermangudeks hütakse ja ühe Kinnal kubberneri herra wallitsetawad on. Kinnal kubberneri herra peab Riia linnas asjet ja temma nimmi on Kinnal-Adjutant Baron W. v. Lieven. Gestima kubberneri herra on Kinnal W. von Ulrich.

Surusse polest on Tallinna kubbermang kõige pissem, ei olle temmal enam kui 17,428½ ruut wersta, surem osa on metsade ja soode paiku, 6125 r. wersta on haritud maad. Sünniks kõik maad, kus ma rahwas ellawad ja makeelt rägitalse, Gestima jure arwata, siis olleks ta muidogi hopis surem, agga Perno ja Willandi-
ma, Tartu ja Wõrroma on Riia kubbermango pärralt.

Tallinna maal ellawad ülleüldse 312,000 hinge, neist on 275,300 hinge marahwa soost. Naesterahwa arro on siin kui iggal pool rohkem kui meesterahwa arro, 151,000 meesterahwa peale tulles 161,000 naesterahwast ja on siis liggi kümme tuhhat naesterahwast enam kui meesterahwast. Kirrifo teadust möda peawad igga aasta liggi 6 tuhhat poislast ja 6 tuhhat tüttarlast ilma le sündima ja sureb igga aasta ülle 4 tuhhat meesterahwast ja sesamuna wõrs naesterahwast, ni et

innimeste arro meie maal on ühtepuhko kaswamas. Igga aasta sawad pea 3 tuhhat pari laulatud.

Wannast sadik on Tallinna kubb. 4 jäosse jäotud: 1. Harjoma (ehk kreis), 2. Wirroma, 3. Jerwama, 4. Länema.

1. Harjoma:

Tallinna linnas, mis kubbermango pealin, on 2000 maia ja peale 24 tuhhat innimest, muist saksa soost, muist wenne ja marahwa soost. Lin sai 1219 aastal Tani kuningaga Woldemarist asjutud, sellepärrast on selle linna pärris nimmi „Tani linn“. 1710 aastal Mihkle päwal sai Wenne keisri Peetri I kätte. Tallinna lin on wannast sadik lahte jäosse heitnud, pärris Tallin, kus surem hulk rahwast ellawad, kes kaubaaiamisega, hantwerkiga ehk mu ammetiga omma pead toitwad ja rae kohtu wallitusse al seisawad, ja Toompä lin, mis kaljo otfa on ehitatud, kus kubbermango wallitus asjet peab. Toompääl on ka ma-konfistorium, kelle hole alla kõik meie ma kirikud ja kirrifo kohto asjad on pandud. Konfistoriumi üllemad on Noistwerre herra Landraat Baron Ungern-Sternberg ja meie ma piiskopi herra Dr. Karl Rein.

Rimmetamisega wäärt on weel, et Tallinnas ülleüldse suremad 208 podi ja mitto wabrikut, pabberi-, küündla-, tubbaka-, rawa-, tikk-, klasi- ja teised wabrikud, kust paljo törawahwast tööd ja toitu leiawad.

45 wersta Tallinnast emal lõuna pole asjub weife Baldiski linnake, kus 68 wäikese maiades 400 innimest ellawad. Siin merrest pütasse rohkeste kilosilku.

Harjomaal ellawad ülleüldse 83 tuhhat hinge, neist on 40 tuhhat meeste- ja 43 tuhhat naesterahwast. Maal on 11 kihhelfonda, Tallinna makoggudus ilma arwamata. Tallinna makoggudus, kus 12.000 hinge, piddas seinni Jummalat tenistust weikeses rae labbelis, nüüd sawad temmale korraga laks kirrikut ehitud, üks Harjo wärrawa tagga, teine, mis Toompä pärralt, Tõnnis mäele, endise Kaarle kirriko assemele.

Nüüd panneme Harjoma kirrikute nimmed, nende mõisade arwo ja õppetajatte nimmed üles:

I. Öhto-Harjoma:

- 1) Keila kirrik, kelle järrel 33 mõisa, õpp. Praos R. G. Jid.
- 2) Nissi kirrik, kelle järrel 10 mõisa, õpp. E. J. Bodeck.
- 3) Maddiske ja Risti kirrik, kelle järrel 13 mõisa, õpp. R. Spindler.
- 4) Haggeri kirrik, kelle järrel 23 mõisa, õpp. R. J. Koch.
- 5) Rapla kirrik, kelle järrel 18 mõisa, õpp. E. P. Haller.

II. Hommiko-Harjoma:

- 6) Kusalo kirrik, kelle järrel 9 mõisa, õpp. Praos E. Ahrens.
- 7) Jöelähtme kirrik, kelle järrel 13 mõisa, õpp. W. Kentmann.
- 8) Harjo Jani kirrik, kelle järrel 11 mõisa, õpp. E. Danielsjon.
- 9) Juro kirrik, kelle järrel 17 mõisa, õpp. J. Berg.

10) Kõsse kirrik, kelle järrel 16 mõisa, õpp. J. Horschelmann.

11) Jürri kirrik, kelle järrel 10 mõisa, õpp. R. Luther.

Harjoma rannal on weel mõnned Jared nimmetada, ni kui Naisaar Tallinna liggidal ja Wulwisaar ja nattuke emal Pranglisaar ja Hammusaar; se 40 jalga pikk ja 6 jalga kõrgi wallaskalla mis 1851 aastal sai Tallinnas näidatud, olli selle sare liggidal kätte sadud. Mõllemad Jared on Jöelähtme kihhelfonna pärralt.

Harjoma on kolme hakenrehtri kosto jausse jaotud: 1. Hommiko-Harjomaal on hakenrehtriks, Jaggala mõisa herra von Brewern, 2. Lõuna-Harjomaal: Hergla mõisa herra von Rosenthal, 3. Öhto-Harjomaal: Põskkülla mõisa herra von Tritthoff.

2. Wirroma:

Siin on Rakwerre lin, kus 150 maia ja 1550 innimest.

Ülleüldse on Wirromaal 81 tuhhat innimest (39 tuhhat meeste- ja 42 tuhhat naesterahwast) ja 10 kirrikut.

I. Pärri Wirroma:

- 1) Simona kirrik, kelle järrel 22 mõisa, õpp. Praos H. R. Pauker.
- 2) Rakwerre kirrik, kelle järrel 12 mõisa, õpp. G. Pauker.
- 3) Kadrina " " " 22 " õpp. R. Hellenius ja adjunkt Treuer.
- 4) Haljala kirrik, kelle järrel 18 mõisa, õpp. Th. Striedter.
- 5) Weife Maarja kirrik, kelle järrel 15 mõisa, õpp. R. Knüpffer.
- 6) Jakopi kirrik, kelle järrel 15 mõisa, õpp. R. Walther.

II. Alutagguse=ma:

- 7) Niggula firrif, kelle järrel 17 mõisa, öpp. Praos G. Haasfelblatt.
 - 8) Waiwara firr., kelle järrel 13 mõisa, öpp. F. Scholvin.
 - 9) Jõwwi " " 30 " öpp. F. Meyer.
 - 10) Lügganuse " " 8 " öpp. E. Bogt.
- Sakenrehtid on 1. Ma=Wirromaal: Märi mõisa herra Böge von Manteuffel, 2. Ranna Wirromaal: Hulja mõisa herra Baron Dellingshausen, 3. Alutaggusemaal: Sompä mõisa herra von Renteln.

3. Jerwama:

Rus Paide lin 107 maia ja 1200 innimesega on. Jerwamaal ellawad 41 tuhhat innimest (19 tuhhat meeste= ja 22 tuhhat naesterahwast) ja on seal 7 kihelkonda. Jerwa praos on endine Jerwa Jani õppetaja F. Gebhardt.

- 1) Jerwa Jani firrif, kelle järrel 10 mõisa, öpp. Praos F. Gebhardt (poeg).
- 2) Paide firrif Anna kabbeliga, kelle järrel 7 mõisa, öpp. A. Hammerbeck.
- 3) Jürri firrif, kelle järrel 16 mõisa, öpp. ja Konfistoriummi kohto wannem W. Grohmann.
- 4) Ambla firrif, kelle järrel 29 mõisa, öpp. A. Paulsen.
- 5) Koero " " 16 " öpp. S. Hoffmann.
- 6) Peetri " " 18 " öpp. G. v. Henning.
- 7) Maddise " " 7 " öpp. F. Nerling.

Sakenrehti ammetit tallitawad 1. Hommiko=Jerwamaal: Seidla mõisa herra Baron Vietinghoff.

2. Lõuna=Jerwamaal: Turri Halliko mõisa herra von Baranoff.

4. Länema:

Siin on Haapsalo lin 275 maia ja 2000 innimesega. Ta on üks merreäärne lin ja sai hiljaegu omma mõnusa merrewannide pärrast kuulsaks.

Länemaal ellawad ülleüldse 74 tuhhat innimest (34 tuhhat meeste= ja 40 tuhhat naesterahwast), neist on ülle 5 tuhhat Rootslast, kes isijärranis Wormse, Dömus ja sure ning weikese Pakri saarte peal ja Noorootsil on ellamas, agga Hiomaal kus se kulus Kerteli kallewi wabrik on, ellawad marahwas. Muhhoma ja Sarema mis siin liggidal ja kus ka marahwas ellawad, on Rioma raiasel. Länemaal on 17 firrikut, muist on saarte peal.

I. Ma=Länema:

- 1) Wiggala firrif, kelle järrel 7 mõisa, öpp. Praos K. Harten.
- 2) Märjama firrif, kelle järrel 18 mõisa, öpp. K. Bezold.
- 3) Kullama " " 27 " öpp. P. Eberhardt.
- 4) Mihtli " " 5 " öpp. W. Schmidt.
- 5) Kirrewerre " " 6 " } öpp. B. Spindler.
- 6) Pihhola " " 4 " }
- 7) Hannila " " 15 " öpp. L. Rinne.

II. Ranna=Länema:

- 8) Niggula firrif, kelle järrel 18 mõisa, öpp. Praos Th. Frese.
- 9) Martna firr., kelle järrel 16 mõisa, öpp. A. E. Schörmann.
- 10) Riddali firrif, kelle järrel 14 mõisa, öpp. A. Schörmann.

- 11) Karrusse kirr., kelle järrel 8 mõisa, öpp. F. Hasselblatt.
 12) Saapsalo " " " 1 " öpp. M. Hörschmann.

III. Sare-Länema:

- 13) Keina kirrik (Hiomaal), kelle järrel 5 mõisa öpp. Prags G. Ignatius.
 14) Noige kirrik, kelle järrel 2 mõisa, öpp. W. Rinne.
 15) Pühaleppa kirrik, kelle järrel 6 mõisa, öppe-taja A. v. Sengbusch.
 16) Wormse kirrik, kelle järrel 2 mõisa, öpp. J. Petersen.
 17) Noarootsi " " " 9 " öpp. A. Haller.

Hakenrihtri ammetis seisawad 1. Ra-Länemaal: Loostre mõisa herra Baron Jersén, 2. Ranna-Länemaal: Mõiso mõisa herra Baron Utküll, 3. Sare-Länemaal: Seljakülla herra von Gernet.

Ülleüldse arwatud on Tallinna kubermangus 46 maakirikut, kelle jures 40 kabbelik, 59 palwemaia, 609 mõisa ja pärris makohha ja 11 hakenrehtri kohtu jaggu. Kõik ülle ma arwatakse 20 tuhhat talloperret ja ello-maia, ja mis kül imme kuulda, nende seas on ülle 1 tuhhat kõrtši kohta, — tohho hullu! Olleks luggu ni ollema, et sesamma wõrs kolimaiafid meil olleks, mis meil siis wigga ellada, agga, Jummal parrato, kolimaiafest on alles hirmus pudus, neid on ülleüldse agga 200, kus 4 tuhhat poeglast ja 3 tuhhat tüttarlast kolitakse. Kõik on seatud et igga wald, kus 300 hinge on, peab omma kulluga kolimaia ehhitama ja üllespid-dama, ja weikesemad wallad peawad endid selle tarwis kofko heitma, kül on Länemaal 2 koolmeistri koli asfu-

tud, teine Wiggala kihhelfonnas Jeddewerres, teine Märjama kihhelfonnas Ruda pärris makohha peal, kuhho igga süggise nori poisja wastowõetakse õppetusse alla, et saatfid koolmeistri ammetile õppetud, — agga sure-mat abbi fest ei tunta middagi, ifka puduwad weel üks 3 sadda koli ja weel on kihhelfondast meie maal, kus mitte üht ainust koli ei olle, ja wähe on neid kihhel-konda, kus koli-asse parrema järje peal on, ni kui tännini Jõwwi kihhelfonnas on olnud. Egga siis tohhi immeks panna, et rummalus meie maal alles hullul wiisil siggi-nemas, sedda tunnistab Maltsweldi immeluggu, kellest hiljaago ni paljo kassa ja larmi olli, sedda tunnistab se hul Samara ja Krimmi jamps, mis rahwa meelt ifka weel on seggamas, sedda tunnistawad kõige selge-minne kohto kirjajad, kust meie teada same, et aasta läbbi pea 1000 süallust wangi tornid läbbikäiwad ja et igga aasta liggi 100 innimest marahwa soost peab mõnne-sugguste süüde pärrast Sibberisje sedetama ja liggi 40 wangi töle pandama. Olleks rahwas suggugi ennam haritud ja kolitud, egga siis wist nisuggune hullopõra tö ja üllekohhus ei sünniks ennam ni rohkeste, fest nende wasto ei olle parremat abbi middagi, kui head õppetust, isfiärranis ristiõppetust. Roh, Jummal andko siis iggaühhele sedda tarkust pähhä ja sedda armastust süddamesse, et hallastaks omma laste peale ja murresteks neile hea õppetusse kätte, ja ei tõrguks mitte meletumal wiisil wasto, kui temmale head sowitakse ja koli tahhe-takse asjutada!

Ruggemissed.

Ristiinnimesse sündimisse päwa ohwer.

Kui algmiseses Jummal kae päwaga keif sai lonud, siis hingas temma seitsememal päwal, ja tästis sedda päwa pühhitseda: lomisse tö mällestusseks. Seft on nüüd meil 52 pühhapäwa aastas. Ja seft aiaft, kui meie Önnisteggia Jeesus mailma sisse tulli ja innimesseks sündis, pühhitseb risti koggodus jo 1863 aastat omma Önnisteggia sündimist, senni kui temma tulleb koghut mõistma omma au ja wäega, sellepärrast et temma se iggawenne Kunningas on. Siin ma peal on iggas ritis ommad wallitsejad, kuningad ja würistid, kelle sündimisse päwad pühhitsetakse ni kaua, kui nemmad ellawad; ja üllepea suurematte ja wähhematte sakste jures on selle päwa mällestus suur rõmuustus. Sellepärrast tulleb immeks panna, et meie Ma-rahwas ei teagi omma sündimisse päwa, ja mõnni mees ei tea, mil aastalgi ta sündinud on. — Minna ollin ühhe wanna mehhega juttul ja räkisime

wanna aegsest asjust, et nüüd selle põlwe rahwal hopis uus ello-wiis on; temma, wanna-mees räkis: Wanna põlwe aeal, kui meie ellasime omma wannematte maal, ei teadnud meie muust wõera-ma rahwast egga asjadest ühtegi, ei tunnud muud kui omma linna. Kui ma omma laupäwa hommiko palwes Jummalat tännašin, et temma mind lastnud risti-rahwa seas sündida, siis minna mõtlesin: Eks keif mailma-rahwas olle ristiinnimesed, muud kui Judid ei olle. Agga kui se suur Prantsusse sõea aeg sai möda ja meie ma-rahwas priiks lasti, siis tulli üks uus aeg meie male; siis hakkas rahwas laiale minnema; siis said essi-wannematte nimmed mahha-jäetud ja igga suggu seltsis liignimmesi antud. Ja nüüd sain minnagi wälja minnema omma wannematte sündimisse maalt ja siis piddin ma omma firriku kirjad wälja wõtma; ma leitsin nende seest, mil aastal ja päwal meie ollime sündinud: Miano sündimine olli 4^{mal} Kүүnla-kuul 1787^{mal} aastal; naene olli sündinud 15^{mal} Mihkli-kuul 1792, tüttar 25^{mal} Mertsil 1813, ja poeg 8^{mal} Jaanil 1815, ja nenda ma kirjutasin Bible kane peale,

ja kui weel lapsi sündisid, pannin jure, ja nüüd on iggaühhel sündimise pääw teada. Agga mis ma seal omma sündimise päwa jures ollen tähhele pannud, se on minno ristimine, minno uusündimine, ja Jeesuse Kristuse läbbi Jummalalapsiks saminne. — Agga mis ma selle uē põlwe aea sees ollen teada sanud neist paggana ma asjadest, kül ramatute kül Missioni lehkede läbbi, et need pagganad on ka innimesed ja et neid paljo on, kes ellawast Jummalast ühtegi ei tea, ja et meie Ünnisteggia mailmas on olnud, sedda ei olle need kuulnudgi. Kui ma firritus peale jutlust tännomise palwega põlweli mahha langesin ja õppetaja neid sanno ütles: „Meie tänname sind, Jeesand Jeesus selle armo eest, et sa meile tanna jälle olled laskund omma Ewangeliumi kuulutada“; siis pistis kui üks mõek minno süddamesse, kui ma mõtlešin pagganatte peale: Eks se Jeesand ei tahaks ka pagganaid omma Ewangeliumi läbbi kutsuda, nenda kui temma 600 aasta eest meie wanne mid Sadana pimmedussest on peastnud ja pärast sedda õnsa Lutteruse läbbi Ewangeliumi ja Apostlite raea peale ehhitanud. Agga Jummalal

tahtmise järrel on ka innimeste abbi tarwis, Jummalal riki ülessehitada ja Kurraddi riki rikfuda. Minna lugesin Pauluse teises ramatus Korintusse rahwale Smas ja Gmas peatükis, kuidas temma seal õppetab ja maenitseb, et meie peame liggimisele head teggema ja omma warrandussega neid aitama, kus abbi tarwis lähheb. Kui enne wannal aéal Missionärid meie eeswannematte male tullid, kui nemmad pagganatte pimmeduses alles ollid, eks siis teised risti koggodused firrutand omma käed taewa pole palwes ja armastusse anditega aitnud nende tööd eddasi jata nende seas, sedda Kristuse armoriki kutsuti. Agga nüüd, kui ma Biibli kane lahti teen ja watan selle numbri peale — küsib Jeesus: kellele on sinno 75 aasta sündimise päwa ohwri and antud? Kas Jummalale? kas liggimessele, wõi Sadanale? — Te arro omma maia piddamisest! sest et se emma-ihhust sündimine ei olle ühtegi parrem kui paggana lapsel, waid pühha ristimine, se on se uus sündimine Jummalal sanna Pühha Waimo läbbi, mis seal jures seisab; se mõistab mo peale kohhut wiimisel kohto päwal. Ja kui

ma ollin ennesega arro piddanud, siis näggin ja kulsin minna, et firrifus Missioni jutlust peeti pagganatte willetsast põlwest, ja firrifu ukse ees pekki siise koppik ehl kaks anti, ei ma arwand ennese meelest sedda õige ollewat, sest minna ei sa igga fird firrifu, ja wahhel ei olle mul koppekat taskus; mõnni fird pallutakse neile abbi tehha, kus tullesahjud olnud; mõnni fird, kus pagganad ja Mahomedlassed risti-innimesi rõwinud ja tapnud, mõnnes kohhas ma-wärrisemisjed olnud; mõnnes kohhas kus sured weewood ja upputusjed, mõnnes kohhas ristirahwal, kes meiega ühhes uskus on, ja kennel pühast foiaast pudusi, sinna peame meie abbi andma. Se on sure Jummal tahtminne ja meie Önnisteggia kasso sanna, ja se on ka igga risti-innimesse kohhus, sedda Jummal nisugguste suurte willetsuste eest on hoidnud. Sepärrast kuulge siis, armsad sõbrad, minno wanna innimesse nõu: Et minna omma üllespiddamisje jurest igga nädalis 2 kopelast rahha ollen arwanud ohwri anniks, omma sündimisje päwal 1 Rubla omma firrifu õppetaja kätte anda; kül nemmad peawad teadma, kus tarwis lähhab:

Armsad sõbrad, mul tulles üks luggu meele, mis mulle wimati juhtus; sedda ma tahhan teile räkida. Minna sain hilja aego ühhe ue ramatu; selle ramatu nimmi on Missioni-tõ Tamuli-rahwa seas; ma luggesin selle seest omma perre ja laste kuuldes; nemmad hirmusid ärra sedda kuuldes, mil wiisil seal pagganad ellawad ja Missionärid palluwad Giropama rahwast, nende eest Jummalat palluda ja ihho warraga neid aitada. Se peale kostis minno naene: Kui minno nored kannad kaswawad, wiin ma neid linna ja paar naela wöid, ja forjan ka selle rubla ja wiin Mihkli päwal omma sündimisje päwal ja annan õppetaja peusse. Wannem poeg ütles: Kui mo linnad kaswawad ja neid ärramüün, pole leisika rahha ma annan ka õppetaja kätte; ja norem poeg ütles: Kui ma omma õuna pu õunad saan ärramüünd, siis annan selle rahha õppetaja kätte. Minno wanna lest ödde ütles: Kust ma rahha saan? Eks metsa sened ja marjad ölle minno pärrast? Mo südda wärriseb pagganatte leskede pärrast. Agga, weike Marri, mis sinna ütled? Minno mõtte jo ammo on se, et kui masikad

walmis sawad, et ma neid hõlega korjan ja müün mõisa ehk liina; ja kui palju ma rahha saan, sedda wiin Koolmeistre kätte. Miks sinna siis Koolmeistre kätte wiid? Meie anname feif firriko herra kätte. — Kewwade, kui firriko herra tulli koli katsuma ja sai meid feif katsnud ja loetand, siis tõi koolmeister ühhe pabberi ja peoga rahha õppetaja ette laua pealt. Õppetaja küsis: Mis rahha se on? Koolmeister ütleb: Waatke pabberi peale! Õppetaja loeb: „Easte ohwri- and pagganatte heaks.“ naeratab ja küsib: Hans, kust sinna need kuusteistkümmend koppekat rahha said? Minna käisin karjas ja teggin witsust korwist ja saatsin liina ja sain 10 koppekat; ja perremees müüs härjad ärra ja andis mulle 6 koppekat. Noh, Lisa, kust sa need 20 koppekat wõtsid? Ma wisin masikad liina. Anna, kust sa need 10 koppekat said? Ma olin wahhiks messi-pu apdas perreheitmisse aial ja isä andis mulle 5 koppekat, et ma luddusin ja ei magganud. Agga Zuhann, kust sinna need 20 koppekut wõtsid, ja mispärrast sa sedda seia andsid? Sa olled jo waene laps; sul polle isä egga emma. Johann kostab:

Ma ollen kontide ja kaltsudega sedda korjanud. Õppetaja ütleb: Olleks sul weel 15 koppekat, siis saaksid sa ühhe sure ramato, kust seest sa feif paggana rahwa ellomaad ja ellowisid teada saad. Selle ramato nimmi on: Missioni-tõ Tamuli rahwa jures. Johann ütleb: oh, mul on praego taskus 15 koppekat klubbi rahha, agga se on hopis kaffine; egga sedda seal wasto wõeta. Õppetaja ütleb: ärra karda, Zuhhan, küll se saab illusaks tehtud, kui se senna lähheb, anna agga seia; sa pead se ramato sama, agga sa pead ka siis teistele ette luggema; sa mõistad jo heaste luggeda. Siis andis õppetaja neile neljale illusad weikesed ramatud. Ja feigede filmad, kes toas ollid, said wet täis. Nüüd minno wanna mehhe jut on otsas. Laulge 152^{mat} laulust 6^{mat} ja 7^{mat} salmi:

Armad sõbrad, wannad ja nored, kes selle wannamehhe juttustamist ollete luggenud, kas mõnni naerab temma sündimisse päwa ohwri anni ülle wõi wõttab sedda omma süddameesse panna ja enneselt küsida: Mis põhja peäl minna seisan? Mõnni kostab: Kristusse werre õigusse peal. Se on hea kostus küll, sest et

mu õigus ei maffa Jummata ees; agga Kristus ütleb: Kes minno kässo sannad peab, se on, kes mind armastab; ja jälle ütleb: Kui teie sedda keif tete, mis minna teid käsfin, siis ollete minno jüngrid; kes minno kässo sannad peab, sel on iggawenne ello; ja jälle: Kes need-sinnatsed minno sannad kuleb ja teeb nende järrele, tedda pean minna mõistlikko mehhe sarnatses, kes omma kodda kaljo peale ehhitas. Agga kes kuleb ja ei te, se on jölleda mehhe sarnane, kes liwa peale ehhitas. — Bange tähhele, armad: Siis kui meie Õnnisteggia omma jüngrittele kässo andis ja ütles: Minge keige mailma sisse ja õppetage keif rahwast ja ristige neid Jäsa, Poja ja Pühha Waimo nim-mel ja õppetage neid piddama keif, mis minna teid ollen käsnuud; siis õnnistas ta neid ja läks pilwega ülles taewa. Bange tähhele, armad sõbrad, nenda kui nored rahwas pühha rist-misse ja risti-õppetusse läbbi walmistakse ris-ti-koggodusse liikmeks, kelle ussopõhhi seisab Ewangeliumi peal, ja Rutterusse Katekismus on se te juhhataja Ewangeliumi jure, kus meil Jäsenda wäggewad teod, tähhendamis

sannad ja keif temma käsud sawad usklikko risti innimestele ärraselletud Pühha Waimo läbbi, agga kes Katekismusse õppetusest ühtegi luggu ei pea, se on üks uimane ja pimme ja kurt. Meie Jäsenda Jäsusse käsude ja õppetuste polest ei olle temmal waimo filmi egga kõrwo; temma ei nä, mis Jäsus on teinud ja weel teeb; temma ei kule, kuidas Jäsus on õppetanud ja kuidas temma pühhas sõnnas praego õppe-takse; mis Jäsus kelab teggemast ja nõudmast, sedda temma püab sada; — mis Jäsus käsib, temma ei te; — kui Jäsus kutsub, temma ei tulle. — Kui Jäsus ähwardab, temma ei holi sest; — kui Jäsus karistab, temma ei tunne hirmo; — kui Jäsus kulutab iggawest huffatust, temma ei wärrise; — kui Jäsus rägib iggawes-sest ellust ja õnnistusest, sedda temma ei ussu; — kui Jäsus käsib nõuda sedda warrandust, mis ei nähta, sedda ta ei pea mikski; — agga ta nõuab sedda, mis film siin näab ja katwad käed, se on keif selle usmata mailma wiis, mis iggawesse huffatuse sisse lähheb. Jäsus on usklikkude Ewangelium, se rõmus sannum pat-tustele. Armad sõbrad, risti wennad ja õed,

kes meie omma Õnnisteggia Jeesusele rõmuke peame ellama, meie peame hästi temma sanno tähhele pannema, kui ta ütleb: Enne lähheb taewas ja Ma hukka, kui minno sannad hukka lähewad; ja: Ükski ei sa Issa jure muido kui minno läbbi; — Minna ollen se te ja tõdde ja se ello. Nüüd peame mõtlema, kas keik maailm tunneb Jeesust Kristust? Eks Iisrael olle Jehowale se eesimenne poeg, agga ei olle temma mitte Kristust wasto wõtnud. Mahomed, se walle prohwet, kes Kristust on ärrasalganud ja kui paljo miljonid tuhhandeid ärraeksitanud; ja weel kui arwamata hulk pagganaid on ommas pimmeduseses ellamas, kes Jummalikkust ellust ühtegi ei tea? Jah, nüüd ütleb Jeesus mulle: Weel on teised lambad, mis ei olle seftinnatsest laudast; neid pean minna ka seia toma; ja peab siis üks karri ja karjane ollema. — Ja nüüd meie põlwe aenal on Kristussel karjatsed ja wahhimebbhed wäljas Juida rahwa, Mahometide ja pagganatte seas tööd teggemas; Kristusse Ewangeliumiga kurrati riki rikkumas ja Kristusse risti koggodust ehhitamas. Mõh, armad risti wennad ja õed, ärge maggage mitte

ni raskesti patto wodis, et meie ei tahha omma peadki üllestõsta egga kuulda, kui need tõtegiad hüüdwad suurte made ja merrede Giroopama pole: Tulge meie appi! Agga meie küsime: mil wiisil? Kostus: Palwega; se on Jummal melest armas. — Üsklikud tewad palweid õhkamisse ja filma pišsarattega; agga se üfsi weel ei aita; waid meie peame ka nähtawast ihholikkust warrandussest aitama. Jeesus fitis selle pattuse naese head tööd, et temma 300 tenari rahha eest kallist ölli ärraraiskanud ja Jeesuse pea peale wallanud; nenda fitis ta ka selle waese lesse andi; nenda fitis Jeesus selle üllekohtuse rikka tõlnerite üllema Sakkeusse warra pillutamist, et ta omma poolt warra waestele jaggas ta neljamõrra taggasi maksis neile, kedda ta enne olli petnud. Jeesus ütles: Sefinnane on Abrami poeg, ja selle kojale on õnnistus tulnud. Jeesuse jure tulli üks rikkas noor mees ja langes põlwele mahha ja ütles: Mis pean ma teggema, et ma õnsaks saan? Kostus: Käsud sinna tead. — Neid ollen minna ommast norest põlwest sadik piddand. Agga Jeesus ütles: Üht on sul weel tarwis:

Mü leif ärra, mis sul on, ja jägga maestele, ja wotta omma rist ennese peale ja käi minno järrele. Agga kui ta sedda fulis, läks ta kuralt ärra. Oh, küi mõnni mees tahhaks, et need sannad mitte Ewangeliumis ei seisaks, mis Jesus selle rikka kohta ütles: Hõlpsam on, et kameel läbbi nõela silma lähheb, kui rikkas taewa riki saab. — Agga Kristusse sanna on ikka meil wiimse sure kohta pāwani ees. Kristus kelab: Arge kogguge ennestele warrandust, kussa koi ja rooste rikkub ja wargad läbbi kaewawad ja ärrawarrastawad. Paulus käsib Timoteust 6, 18., et ta peab neid rikkaid mae-nitsema, et nemmad hea teggude sees peawad rikkaks sama ja teistele ommast warrandussest jäggama. — Jah, nüüd armad sõbrad, ma sowin, et se minno könne pühha Waimo wäega teie jure saaks tulles ja Jesusse käsud ja õppetused teile ärraselletama; ja ärge mõttelge, et ma sowin, et teie leif peate nenda teggema, kui se wanna waene mees omma perrega ohwri andisi korjasid, waid igga ühhe sädä peab omma liggimesse armastust õppetama, sest et mõnni tenia tüdruk on ommast palgast mõnne

rubla pagganatte heaks õppetaja kätte annud ja ei olle omma nimmegi üttelnud; se on ohwer. — Oh, et selle 75 aastase wanna mehhe jutustaminne omma sündimisse pāwa ohwrist ja minno sowiminne Jesusse õppetusest ja käsudest ullataks ni kaugele, kui meie Gesti-ma-rahwa keelt rägitalse ja et iggast maiast se ohwri suits tõuseks üllesse taewa pole, ja et selle Gesti-ma-rahwa ohwri maggus hais ullataks Saksamale Leiptsiigi linna, nenda kui Wilippi-rahwa ohwri maggus hais Roma linna Paulussele (Wilipp. 4, 18), ja kui se Giropama missoni laew saab ülle sure merre läinud ja Tamuli-rahwa randa Trankebari saddamas temma walged lippud sawad üllestõmmatud, — oh sedda rõmo hüüdmist ja tänno Halleluja laulmist, mis neil riisti rahwal seal jures on! — Jesus ütleb: Andke, siis peab teile antama, üks kinnivaotud ja kuhja peaga mõet peab teie rüppe puistetama. —

Wifil: Keif tulge minno jure nüüd.

Saul olli armas Jummalal
Ja wäärt sel feige kõrgemal,
Kui temma noor weel olli;
Ja tõstis tedda kunningaks.
Ja omma rahwa ülemaks,
Et rööm sest feigil tulli.

Jehowa Waim ta peale sai:

Ta teiseks innimeseks jäi
Ja rätis kui prohWedid;
Sesamma Waim tal õnne tõi,
Et temma sõas mahha löi
Wiliid, Amalekid.

Dh agga, oh üks ainus pat,
Se wihaastas ni Jummalat,
Et se Waim temmast lahkus;
Üks kurri waim, kes kurwaastas
Ja kurja pole kihutas,
Sel olli nüüd se wõimus.

Dh andke sedda kunningast
Kes nenda wägga rummalast,
Jehowa heldust põlgas
Ja kiusas tagga Lawetid,
Kel süüd ei olnud ühtigid,
Ja sedda Jummal kaitfis.

Üks rōwel,

kes ei arwanud Jummalat taewas ollema,
ja temma prowi katsuminne.

(Üks wannaaegne jut.)

Wöeral maal ühhe Würeti ritis ellas üks
kangur ühhes üksikus majas omma naese ja
lastega waggaste jummalakartuskes feige omma
ello aea ja püidis omma kangru ammetiga
omma naest ja lapsi toita; agga waesus ja
nälg olli temma majas suur, sest et se kangru
ammet palju ei maksnud. Üks kord tulles
temma majase üks uhke saks ja terretab tedda
ja küsib: Kas sa, Willem, mind ei tunne?
Ei tunne! — Minna ollen se Juhhan, — eks
sa mäleta, kui meie poisikesed ollime ja seal
seks koihas mängisime. Willem, ütleb: Ei
minna wõi teid, auus saks, tunda. Juhhan
ütleb: Agga ma nään, et sinna ni sures wae-
suskes ellad; sinno laste näggo ja rided näita-
wad wälja, et sa wägga waene olled. Mis ma
teen, kulla saks? Nüüd on waene aeg,
mo tö ei maksa. — Juhhan ütleb: Mul on
wägga halle meel so waesusse päerast, ja et

sa norelt üks hea pois ollid, tulles minno kasa, ma tahhan sind aitada, et sa omma lapsi võid toita ja katta; mul on ni palju jõudu kül ja ma ei ella siit mitte kaugel ärra. Siis sai naesel ja lastel hea meel, ja saatsid Willemi saksaga minnema. Nõmmad läksid ülle mäggede ja orgudest läbbi; said ühhe sure metsa te peale, siis willistas Juhhan nenda kõrwaste et mets kõllas. Metsast tullid wälja temma seltsimehhed ja wiisid neid omma korterisse. Nüüd näggi Willem mißsugguse sõbra majase ta olli sanud ja ehmatas ärra, kui ta näggi neid rõõwlite kopaid ja warrandusfi, mis seal kottotodud olli. Kohfund süddamega hüab ta: Oh Jummal, kus ma nüüd ollen? Siis ütles Juhhan: Ärra sa ohka egga omma Jummalat siin nimmeta! Wata, meie läheme keif õhtu wälja; sinna jä seia; sinna ei tohhi healt tehha kellegi wasto, muud, kui õsel willistakse, siis willista wasto; agga kui sinna siit ärralähhed, siis tulleme meie ja põlletame sind ja sinno naese ja lapsed keige maiaaga ärra. — Nõmmad läksid õhto keif ärra ja Willem jäi üksi sure murre siöse. Õsel ta tuleb langet willistamist ja temma willistab

wasto; siis tulles se rõõwlite selts sure warra ja framiga, ja nüüd pannakse ühhe kotti toito täis, ridid ja rahha, ja antakse Willemile. Temma ohkab ja ei tahha wasto wõtta, sest et se üllekohtune asfi olli. Jaan ütleb: Willem, wõtta ja wi se omma naese ja lastele; agga sa ei pea üht fanna sest räkima, mis sa olled näinud ja kuulnud, sest kui sa sedda ilmu-tad, siis tea, et sulle ello meie polest ei jäeta. Willem wiis selle warrandusse koio, prufis sedda ohkamisega ärra, ja ei tohtind omma naese egga lastele räkida, kuidas se olli sadud. — Agga kuulge, kuidas se pärrast läks. Need rõõwolid ollid sel õsel ühhe rikka möldre aidad risunud; se mölder on liina lainud, ja on ühhe tutawaga ühhes trahteris juttu ajanud omnast kahjust. Kui nõmmad jutto ajasid, siis näab mölder ühhe uhke saksa teiste hulka, ja tunnistab, et selle saksa selgas temma kuub on, mis temma aidast ärrawarrastud; ja ütleb sal-laja sõbrale: Mis sa arwad? Se on minno kuub, mis temma selgas on. Sõbber ütleb: Ei tea — sedda meest näikse wahhest siin liinas uhkeste käiwad, agga ükski ei tea, mis asjamees

ta on. Mölder annab kohtule teada; siis lastakse tedda warsti kinniwõtta, sest et ta möldre warras on; ja kohhus nõuab, kus temma teised seltsimehed on. Esiotsa ütleb temma: Ei ta tea kedagi. Siis pannakse tedda mangihonesse ja mõnne päwa pärast lutsub tedda kohhus, et ta peab teisi rõõwleid ülestunnistama; temma ütleb wimaks: Muud ma küll ei tea kui ühte ainukest: se on se kangur; ja kohhus mõistab, et nemmad peawad mõlemad ülespodud sama. Kui nüüd se surmamisse pääw kätte tulli, siis läks se kangro naene Würsti rohhoaeda ja langes Würsti proua ette põlweli mahha, pallus ja kaebas, et temma mees saab ilmasüta surmatud, ja proua pallus Würsti, et ta omma ilmasüta meest ei lasseks surmata. Würst läks kohhe senna surmamisse parka ja kelas ärra, et kangur ei pea sama surmatud. Siis ütles Jaan: Nüüd ussun minna, et üks Jummal taewas on, kes õigeid ei lasse hukka sada, ja tunnistab siis teie omma rõõwlite seltsi ülesse, pallus ennesele übbe näddala aega, ennast pattust pöördä; siis said naad teie ärrahuklatud.

